

UDC 94/477.4(438) «1914/1918»

DOI 10.2518/2307-7778.19.2.23

Іван ЯРМОШИК

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри спеціальних історичних дисциплін та правознавства Житомирського державного університету імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008 (specistor@gmail.com)

Ivan YARMOSHUK

PhD hab. (History), Professor, Head of the Department of Special Historical Disciplines and Law of Ivan Franko Zhytomyr State University, ul. V. Berdychivska, 40, Zhytomyr, Ukraine, postal code 10008 (specistor@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8595-3932>

**ОЛЬГА БІЛОБРОВЕЦЬ. ПОЛЯКИ В УКРАЇНІ: СУСПІЛЬСТВО,
ПОЛІТИКА, КУЛЬТУРА. 1914–1918 РР.: МОНОГРАФІЯ. – ЖИТОМИР: ПП
«РУТА», 2018. – 508 С.**

**OLGA BILOBROVETS. POLES OF UKRAINE: SOCIETY, POLITICS,
CULTURE. 1914–1918: MONOGRAPHY. – ZHYTOMIR: PP «RUTA», 2018. – 508
S.**

В українській історичній науці останнім часом зріс інтерес до вивчення різних аспектів історії національних меншин, зокрема поляків, які є важливою складовою етнонаціональної структури нашої держави. Об'єктивне і неупереджене вивчення історії поляків в Україні в переломний період історії, в добу державотворчих процесів наших народів є актуальним зважаючи на гостроту міжетнічних конфліктів у сучасному світі. Трансформації суспільно-політичного життя поляків в Україні в роки Першої світової війни стали предметом досліджень Ольги Білобровець. Аналіз сутності ідеологічних розбіжностей польських політичних сил, характеристика діяльності громадських організацій, з'ясування змісту розбудови польського національного життя в умовах створення і функціонування органів української влади дозволяють з'ясувати місце і роль поляків в загальних міжнародних і державотворчих процесах і в суспільному житті України.

Структура монографії складається з чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури та джерел, що виправдано проблемно-хронологічним методом дослідження теми. У першому розділі треба відзначити ґрунтовний аналіз широкого кола наукової літератури впродовж 100 останніх років, що включає праці українських та зарубіжних дослідників. Репрезентативною є джерельна база, що охоплює неопубліковані матеріали близько 100 фондів 9 українських та 2 польських архівів, низку збірників опублікованих документів, мемуарну літературу, польськомовну пресу та російські газети досліджуваного періоду.

У другому розділі проведено аналіз та узагальнення кількісних показників та соціальної структури польського населення в Україні напередодні Першої світової війни. Характеристика демографічного та соціального стану польського населення напередодні війни дозволили прослідкувати якісні зміни, що відбулися впродовж війни в польському середовищі, зрозуміти причини прийняття відповідних рішень певними політичними силами та суспільними групами. Представлення польського суспільно-політичного руху в Україні напередодні війни показано в контексті його зв'язків із загальним польським рухом в усіх розділених польських землях. Це дозволило автору відобразити як загальні тенденції, що існували в усіх польських політичних таборах, так і з'ясувати особливості, притаманні польському політичному рухові в Україні.

Дискусії з вирішення питань суспільного розвитку поляків вилилися на сторінки польської преси, що відігравала значну роль у суспільному житті поляків після російської революції 1905 р. Показано значення польських газет, заснованих у Києві, Одесі, що перетворилися на арену політичної боротьби, стали виразником політичних

ідей та майданчиком для пошуку вирішення гострих питань суспільного розвитку поляків. Одним з головних питань, навколо якого відбувалися дискусії, стало вирішення польського питання, тобто відновлення польської державності. Позитивним є розгляд автором еволюції вирішення цього питання польськими політичними силами в Україні в порівнянні з ситуацією в інших частинах розділених польських земель.

Третій розділ присвячений з'ясуванню сутності трансформацій польського суспільно-політичного життя, що відбулись після російської лютневої та Української національної революції 1917 р. Треба зазначити доцільність застосування автором компаративного методу при висвітленні ідеологічних розбіжностей польських політичних таборів в загальному польському русі та особливості їх діяльності в Україні. Важливим є показ ставлення польських політичних сил до української влади, співпраця з нею ліберально-демократичного табору та незалежницького крила лівих соціалістичних сил, форми організації національного життя в демократичних умовах. Позитивним є зображення діяльності польських політичних сил в умовах зміни державних та ідеологічних систем 1917–1918 рр., що залишалось до сьогодні мало висвітленим. Окремий підрозділ присвячений дослідженню питання ставлення польського населення в Україні до створення польської армії, яке стало контроверсійним і поділило поляків на два табори.

У четвертому розділі змістовно показано справи, які об'єднували польське населення впродовж всього періоду війни. Утворені наприкінці 1914 р. польські громадські організації надання допомоги полякам, постраждалим у війні та біженцям мали відділення по всій території України. Слід відзначити, що в монографії вперше показана цілісна картина життя польської громади у великих містах та провінції під час війни.

Як окрему важливу сферу діяльності, що охопила більшість польського населення в Україні, представлено розвиток польської освіти. На початку Першої світової війни розпочався її легальний етап, що знайшов державну підтримку через значну кількість евакуйованих та біженців у 1915 р. і після демократичних змін лютневої революції 1917 р. піднявся на рівень масового створення польських шкіл за підтримки органів української влади.

У монографії на підставі аналізу культурного життя польського населення в Україні, зокрема діяльності польського театру у великих містах та аматорських драматичних гуртків у провінції, проведення ними благодійної діяльності обґрунтовано значення розвитку культурного життя як засобу утвердження національної свідомості та підняття високого патріотичного духу поляків України в роки війни.

Таким чином, монографія О. Білобровець «Поляки в Україні: суспільство, політика, культура. 1914–1918 рр.» є самостійною, оригінальною, ґрунтовною роботою, що присвячена актуальній та важливій темі, що змістовно доповнює період історії України доби Першої світової війни та Української революції 1917–1921 рр.